

GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN ÇOCUK ÖYKÜLERİNİN "HİKÂYE HARİTASI" YÖNTEMİNE GÖRE İNCELENMESİ VE GENEL BİR DEĞERLENDİRME¹

*Bekir GÖKÇE**

*Nesrin SİS***

ÖZET

Öykü, çocuğa okumayı sevdiren edebî metinlerden biridir. Okuma yoluyla kurulan bu ilişki, çocuğu yaşam boyu etkiler. Bu durum, araştırmacıların dikkatini çekmiş; öykü üzerine yapılan incelemeler birçok bilimsel araştırmanın konusu olmuştur. Bu çalışmada; çocuk edebiyatının önde gelen yazarlarından Gülten Dayıoğlu'nun çocuklar için yazdığı 12 öykü kitabında bulunan 67 öykü değerlendirilmiştir. Ancak çalışmanın kapsamı içinde her öykü kitabına ad olan toplam 12 öykü, metin öğretiminde kullanılan "hikâye haritası" yöntemine göre çözümlenmiştir. Öykülerin çözümlenmesinde kullanılan hikâye haritası yönteminin dört temel dil becerisinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) gelişiminde önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, öykü, hikâye haritası.

EXAMINATION OF GULTEN DAYIOGLU'S CHILDREN STORIES ACCORDING TO THE "STORY MAP" AND A GENERAL EVALUATION

ABSTRACT

The story is one of the literary products, making the taste of reading at the children. However, it is important that the relationship constituted by reading influence the life of the child. This case get attention of researchers and studies on the stories and become the subject of several scientific research. In this study, it considered 67 stories found in Gulden Dayıoğlu's 12 story books who is one of the leading writers of children literature. And it analyzed, by the method of "story map" used for the apprehension of text, 12 stories that are named of 12 story book of Dayıoğlu. It concluded then that the method of the story map account plays an important role in the development of four basic language skills (listening, speaking, reading, writing).

Key Words: Children's literature, short story, story map.

¹ Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Yrd. Doç Dr. Nesrin Sis'in danışmanlığında 2008 yılında tamamlanan "Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerin Türkçeye Katkısı" adlı yüksek lisans çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur.

* Türkçe Öğretmeni MEB. El-mek: bekir198144@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniv., Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi.

Giriş

Çocuk edebiyatı; çeşitli tartışmalarla gelişmiş, günümüze dek gelmiştir. Okuyucusu yalnızca çocuk olan yapıtların yazılması düşüncesi daha yenidir; ama hedef kitlesi çocuk olan bir duyarlık gelişerek devam etmektedir. Çocuk edebiyatı; gelişme ve yetişme dönemindeki çocukların temel dil becerilerine (anlama ve anlatma), hayal, duygu ve düşünce evrenine seslenen, yaşamını zenginleştiren, onlarda “güzellik” duygusu uyandıran sözlü ve yazılı ürünlerin genel adıdır. Çocuk merkezli düşünceyle yola çıkan çocuk edebiyatının temel kaygısı çocuğa görelidir.

Bu çalışmada **Gülten Dayıoğlu** tarafından çoğu 1970 ve 1980’li, bazıları da 1990’lı yıllarda *Milliyet Çocuk Dergisi*’nde yayımlanmak amacıyla 8-10 yaş çocukları için yazılan, Altın Kitaplar Yayınlarından çıkan Gelincik Dizisini oluşturan *Uçan Motor* (1965), *Şenlik Günü* (1983), *Kır Gezisi* (1983), *Azat Kuşu* (1984), *Deli Bey* (1984), *Sıcak Ekmek* (1984), *Uçurtma* (1984), *Kumluktaki Yavru Martı* (1984), *Neşeli Boyacı* (1988), *Küskün Ayıcık* (1989), *Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2* (1991) adlarını taşıyan 12 öykü kitabında yer alan 67 öykü değerlendirilmiştir. Ancak çalışmanın kapsamı içinde her öykü kitabına ad olan toplam 12 öykü, metin öğretiminde kullanılan “hikâye haritası” yöntemine göre çözümlenmiştir.

Hikâye haritası; metnin dekor, ana ve yardımcı karakterler, başlatıcı olay, problem, problemi çözüm girişimleri, sonuç, ana fikir ve tepki olmak üzere sekiz elementin yardımıyla daha iyi anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlayan zihinsel bir şema ya da yapıdır. Bu yöntemde adı geçen dekor, bir tiyatro terimi olmasına karşılık, burada, metnin sınıf ortamında canlandırılması dikkate alınarak zaman ve mekân öğelerini karşılamaktadır. Karakter-tip ayrımı gözetilmeksizin, karakter kavramı ile kahraman kastedilmiştir. Problem ise çatışma anlamındadır. Esasen burada metin elementi adıyla geçen öğelerin hepsinin, tepki dışında, klasik metin çözümlemesinde bir yeri vardır. Başlatıcı olay serimi, problem (çatışma) ve problemi çözüm girişimleri düğümü, sonuç ise çözümü karşılamaktadır. Bu bağlamda öykünün, çocuğun dil gelişimine katkısı üzerinde durmak gerekir.

Çocuğun Dil Gelişimine Öykünün Katkısı

Çocuk, kitapla kurduğu iletişimde ilkin edildir. Masal ya da öykü metnini anne babasından ya da büyüklerinden dinler. Böylece dinlemenin tadına varır. Çocuk dinleme yoluyla olayları belleğinde canlandırabilir, anlama ortak olma çabası içine girer. Söz gelimi öykü metnini dinleyen bir çocuktan beklenen bazı davranışlar şöyle sıralanabilir: Anladıklarını söyle ya da yazıyla bildirme, metinle ilgili sorulara kendisine göre yanıt verme, kendisini kahramanın yerine koyma, onun fiziksel ve ruhsal özelliklerini, kişilik yapısını anlatma, karşılaştırmalara gitme... Kuşkusuz, bu tür sorulara verilen yanıtlar, öznel; çocuktan çocuğa değişiklik gösterir. Biri, yanıt verirken unutamadığı bir anısını paylaşabilir; öteki, olayları görselleştirerek ya da okuduğu bir kitaptan, izlediği bir filmde yararlanabilir; bir başkası da görüş belirtmeyebilir. Bütün bunlar; çocuğun dil gelişimiyle ilgili yeterlik, yetersizlik, anlama güçlüğü ya da yaşının üstünde oluşuyla ilgili olabilir.

Çocuk kitapları, öncelikle hedef kitlesi olan çocuklarda “güzel”e karşı bilinçli bir duyarlık oluşturmalıdır. Kitapla kurduğu iletişimde kendi gerçekliğine yanıt bulan çocuk, okuduklarından ya da dinlediklerinden anlam ve değer üretmeye başlar. Okuma eylemini üretme ve yaratmayla süsleyen okuyucu, bu sağlıklı iletişimle kitaba ve okumaya kendiliğinden yönelir. Bu nedenle çocuk-kitap etkileşiminde yazarın dile yatkınlığı, söz varlığı ürünleri, düş gücünün zenginliklerini dilin anlatım olanaklarıyla sunma becerisi özellikle üzerinde durulması gereken konulardır.

Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun dinleme becerisini kazanmasında kitapların can alıcı işlevleri vardır. İlköğretimin ilk basamağında okumaya yönelen çocuk, kendi duyarlık ve gerçekliğine seslenen, zengin içerikli kitaplar aracılığıyla okumaya ilgi duyar ve okumayı sever. **Gülten Dayıoğlu**

(2000: 522-534)'nın *1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*'nda sunduğu “Çocuk Kitaplarında Eğitsellik” adlı bildirisinden özetlenen şu bölüm, çocuk kitaplarının dile katkısını ortaya koymaktadır:

“Ailede başlayan ve yaşam boyu sürecek olan dil öğrenimi; yaşamın içinde konuşulan, soluyan, nabzı atan, güncel, çağdaş, canlı, çok renkli, zengin bir dilin uygulama alanı bulduğu roman, öykü ve şiirlerle sağlanabilir. Çocuğa dilsel eğitimle dil disiplini veren kitaplar, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirir. Çocuğa zengin içerikli bir dil dağarcığı sunan yazar, okuyucuyu yaşama ve topluma bağlar. Çocuğun yaşam boyu başarılı ve mutlu olmasının altın anahtarı, zengin bir dil dağarcığıdır. Çocuk kitapları; çocukta düzgün tümce kurma, düşünme eğitimi, düşünceyi üretme, değişik insan tiplerini, davranışlarını, düşüncelerini tanıma, yaşanmış ya da yaşanma olasılığı bulunan sorunları çözme gibi çok yönlü kazanımlar oluşturur. Okuduğu kitaplar aracılığıyla yaşamı zihin süzgecinden geçirme eğitimini alan çocuk, kendine özgü görüş ve yorumlar üretebilir.”

Çocuk öyküleri; çocukların gerçek yaşamlarından alınan konuları işlemesi, duyarlık ve gerçeklik ilkelerine uyması, çocuğa göre canlı, devingen, renkli ve şiirsel bir anlatım üzerine kurulması, onların beklentilerine ve gerçekliklerine yanıt aramaları gibi nedenlerle çocuğu etkiler.

Çocukta anlama becerisi; olayları gözlem, izleyerek, uygulama, dinleme ve okuma yoluyla gelişme olanağı bulur. Anlatma becerisi ise çocuğun yaşamın içinde karşılaştığı sorunları çözerek, konuşarak ve yazarak gelişir. Ana dilinin tadına varan çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmelerinde masal, öykü, şiir gibi sanatsal metinlerin payı büyüktür. Bu nedenlerle okuma alışkanlığı ve sevgisi kazanmada çocuklar için yazılmış öyküler temel araçlardandır.

Çocuk Öykülerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk öyküsü yazmak, tam anlamıyla uzmanlık ister. Çocuğu ve onun dünyasını tanımayan; bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve dil gelişimini bilmeyen; anlama ve kavrama biçimine, hayal gücüne yabancı kalan biri, çocuk öyküsü yazamaz. Çocuk öykücüsü, çocuğu her yönüyle tanıyan, çocuk gerçekliğini bilen kişidir.

Oğuzkan'a (2001: 98) göre “*hikâye ve romanlar, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir, türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar, geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur; böylece çocuklar içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama daha kolay uyum sağlar.*”

Tanınmış eğitimci ve yazarlardan (**Demiray**, 1958: 26; **Oğuzkan**, 2001: 109; **Kıbrıs**, 2000: 124; **Bozdağ**, 2000: 372) aktarılarak çocuk öykülerinde bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir:

Hikâye çocukta gerçek hissi uyandırmalı, şahısların karakterleri iyi belirtilmelidir. Bu karakterlerin çocuğu olumlu etkilemesi son derece önemlidir.

İşlenen tema ve konu çocuğun ilgili bulunduğu unsur, obje ve varlıklardan seçilmeli; kavrama düzeyine uygunluk taşımalıdır.

Öyküde olay basit, anlaşılabilir, hareketli ve sürükleyici olmalıdır.

Zaman ve mekân geçişleri kopukluk göstermemelidir.

Kısa cümle ve paragraflardan oluşan, bol konuşmalı, canlı bir dil ve anlatım tercih edilmelidir.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri mantığa uygun biçimde planlanmalıdır.

Uzun, karmaşık tasvirlerle, ayrıntılı ruh çözümlemelerine yer verilmemelidir. Tasvirle çocuğun anlayabileceği seviyeye indirgenmelidir.

Turkish Studies

Aşırılığa kaçmamak kaydıyla güldürü ögesinden de yararlanılmalıdır.

Metinler çocuğun yaş ve ilgi alanları doğrultusunda biçimlendirilmeli; aşırı politik, ideolojik ve cinsel çağrışımlara meydan verilmemelidir.

Öyküyü süslemek, açıklamak ya da tamamlamak üzere çizilen resimlerin, çocuğun yaş düzeyine uygun nitelikte ve miktarda olmasına özen gösterilmelidir.

Anlatılan kişi, olay ve durumlar, çocuğun iç dünyasında çelişkilere neden olmamalı; karamsarlığa, ümitsizliğe ve yılgınlığa yol açmamalıdır.

Metnin sağlam yapısı kadar, uygun kelime seçimi de metin örgüsü bakımından önemlidir.

Metne yönelik heyecanı ve ilgiyi canlı tutan ayrıntılara da yer verilmiş olmalıdır.

Öykü Çözümlemelerinde Yeni Bir Yöntem: Hikâye Haritası Yöntemi

Hikâye, yüzyıllardan beri varlığını sürdüren, köklü, belli geleneği olan, olay ya da durum eksenli bir metindir. “Zaman ve kültürlerle göre birtakım değişiklikler gösterse de hikâye, metin elementleri en somut biçimde tespit edilebilen ve metin yapısı bakımından insanlarda ortak beklentiler oluşturan bir türdür” (Coşkun, 2007: 54).

“Çocuklar dinleme yoluyla ilk yaşlardan itibaren öğrendikleri hikâye türünü, sözlü ve yazılı biçimde anlatarak geliştirmektedir. Pellegni ve Galda'ya göre çocuklar 8 yaşına geldiğinde hikâye elementlerinin tamamını hatırlayabilmektedir” (Aktaran: Akyol, 2006: 142).

Coşkun (2007: 256-257), farklı bilim adamlarından (Barlett, Labov, Rumelhart, Longacre, Stein ve Glenn, Van Dijk, Hoey, Özmen ve Akyol) aktararak bir hikâyeyi oluşturan elementleri şu şekilde sıralamaktadır:

“1. Dekor: Bu bölümde hikâyedeki zaman ve mekân belirtilir. Hikâyede ev, saray, hapisane, mağara, okul gibi kapalı mekânlar kullanılabilir gibi; tarla, bahçe, yol, orman vb. açık mekânlar da kullanılabilir.

2. Kahramanların Tanıtılması: Hikâyedeki kahramanlar ana hatlarıyla tanıtılır veya alışkanlık hâlindeki durum ve etkinlikleri betimlenir. İnsanlar, hayvanlar veya diğer varlıklar hikâyeye kahramanı olabilir. Bu kahramanlardan bir tanesi ana karakter olur. Ana karakter hikâyedeki problemin oluşmasında ve çözüme kavuşturulmasında en önemli görevi üstlenir. Hikâyede ana karakter kadar etkin olmayan bununla birlikte olaylar zincirinin oluşmasına katkıda bulunan kişilere yardımcı karakter denilir.

3. Başlatıcı Olay: Hikâyedeki olaylar dizisini başlatan olaydır. Başlatıcı olay, bir doğal olay veya açlık, acı veya hastalık gibi fiziksel bir sebebe dayanan bir olay olabilir. Başlatıcı olayın ana işlevi, hikâyede çözülmesi gereken bir problemi ortaya çıkarmaktır. Başlatıcı olay, doğal bir olay (heyelan), bir içsel tepki (yalnızlık) veya dışa dönük bir davranış hareket (hizmetçinin mücevheri çalması) olabilir.

4. Problem: Hikâyedeki olayın merkezinde yer alan çatışma durumudur. Bu çatışma, başlatıcı olaydan sonra ortaya çıkar ve ana karakterin hikâyedeki diğer karakterlerle veya doğal engellerle mücadelesi şeklinde ortaya çıkabilir. Okuyucu hikâyeye boyunca problemin çözüme kavuşup kavuşmayacağını ve çözüme kavuşacaksa bunun nasıl gerçekleşeceğini merak eder.

5. Girişim: Karakterin bir hedefe ulaşmak için gösterdiği gözlenebilir eylem ifadeleridir. Girişim bölümü çoğunlukla problemin çözülmesini sağlar. Fakat bazen çözüm kahramanın girişimleri

ile değil de başka bir sebebe bağlı olarak ortaya çıkabilir. Girişim hikâyesinin en uzun bölümünü oluşturur. Hikâyede kahramanın birden çok girişimi olabilir.

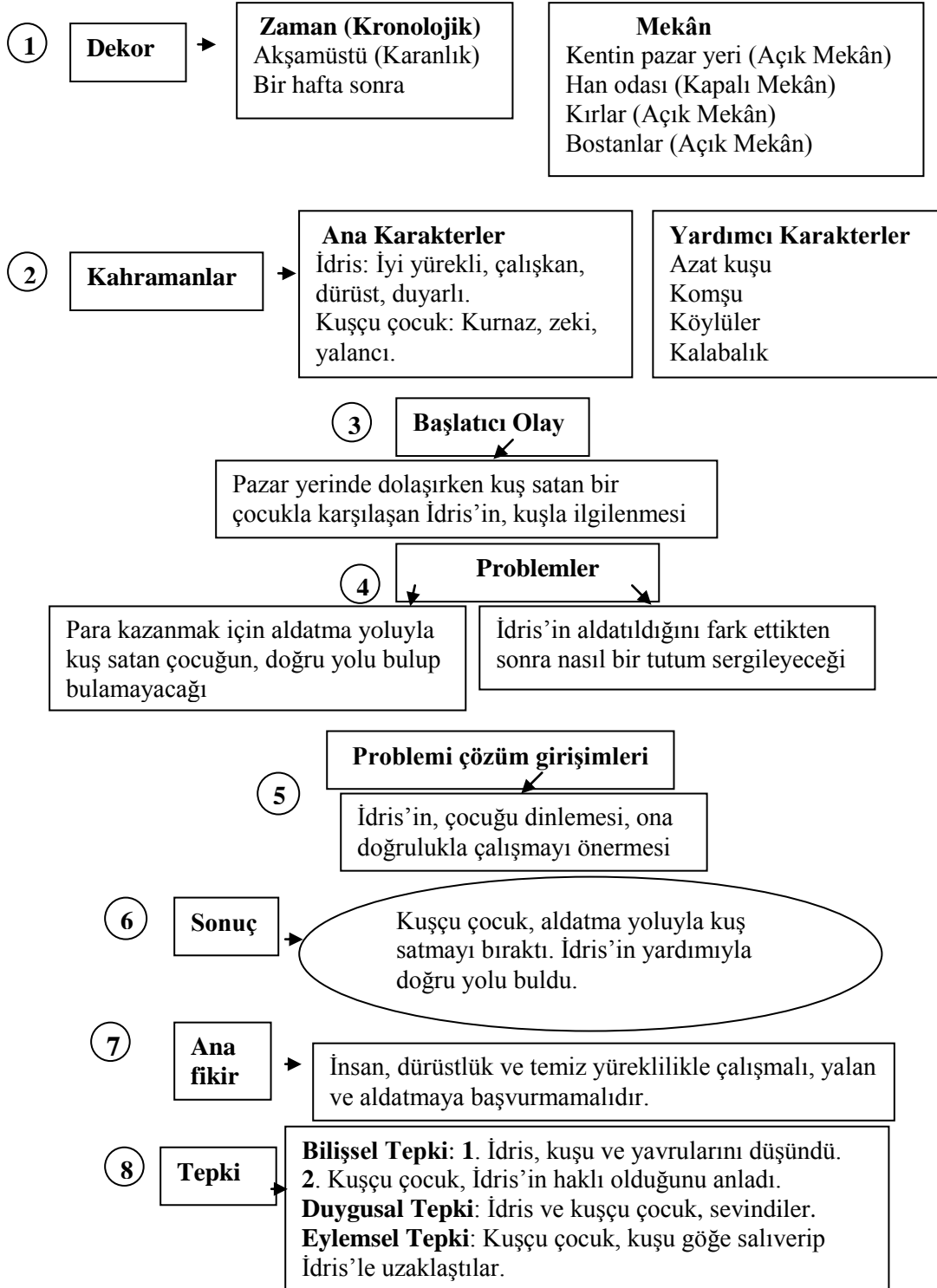
6. Sonuç: Karakterin gerçekleştirdiği girişim ya da girişimler sonucunda hedefine ulaşım ulaşmadığının veya girişimin sonunda meydana gelen kısa veya uzun vadeli değişikliğin ifade edildiği bölümdür. Sonuç bölümü karakterde olumlu veya olumsuz bir tepki oluşturur.

7. Ana fikir: Nasıl bir ders çıkarıldığını veya çıkarılması gerektiğini belirtir. Ana fikir genelde üst düzey düşünme süreçlerinin (analiz, sentez, değerlendirme) kullanılmasıyla elde edilir.

8. Tepki: Bu bölümde karakterin girişimlerinin kısa veya uzun vadeli sonuçlarına gösterdiği tepki veya ana karakterin amaca ulaşmasının hikâyede yer alan ikinci karakteri nasıl etkilediği ifade edilir. Tepki; duygusal, bilişsel veya eylemsel nitelikli olabilir.

Aşağıda, **Gülten Dayıoğlu**'nun çocuklar için yazdığı 12 öykü kitabına ad olan birer öykü, hikâye haritası yöntemine göre çözümlenmiştir. Çalışmanın bulgularında ve sonuç bölümünde ise hem bu öyküler hem de öykü kitaplarındakiler (Toplam 67 öykü) üzerinde durulmuştur.

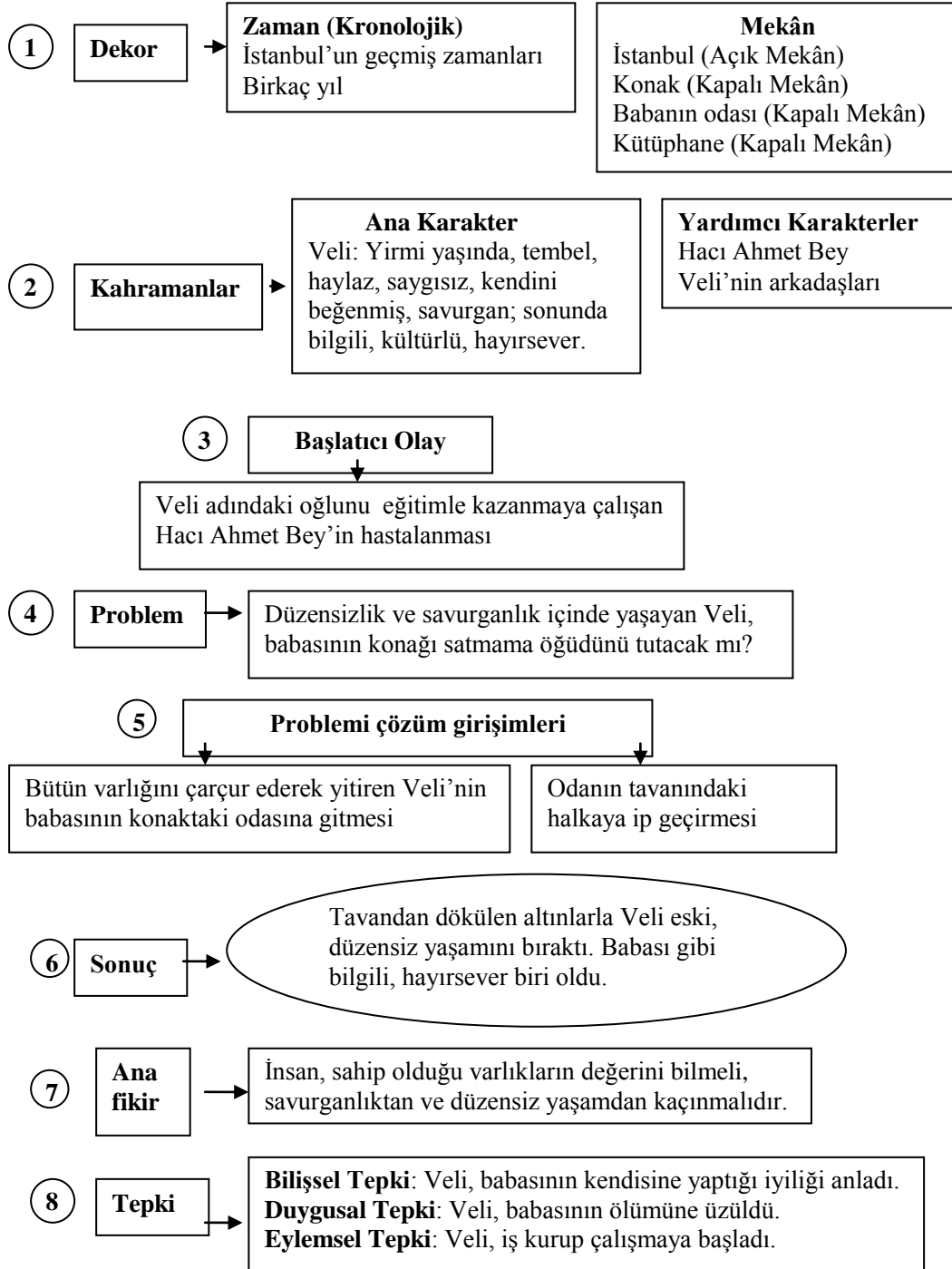
1. AZAT KUŞU

*Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

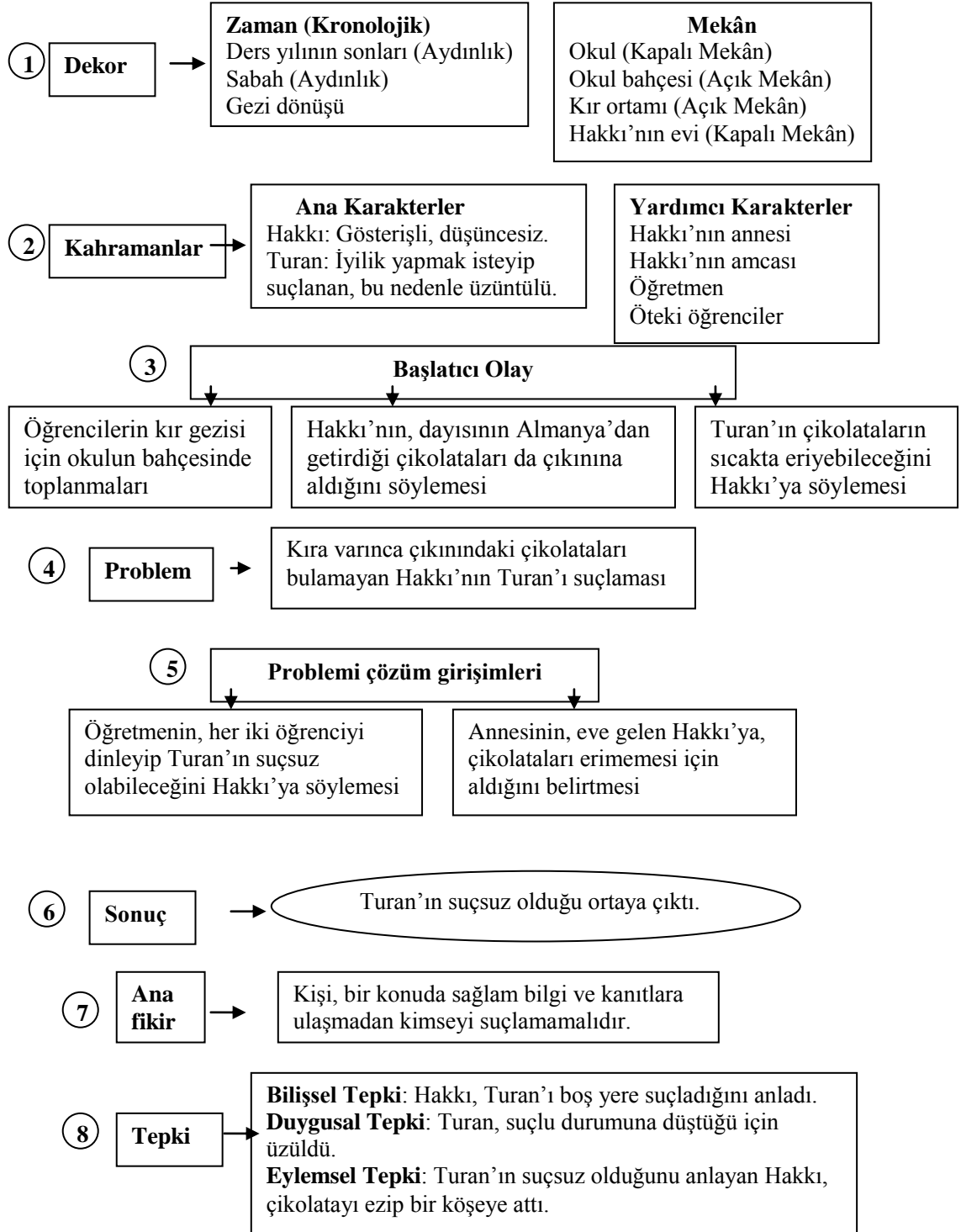
2. DELİ BEY*

*Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

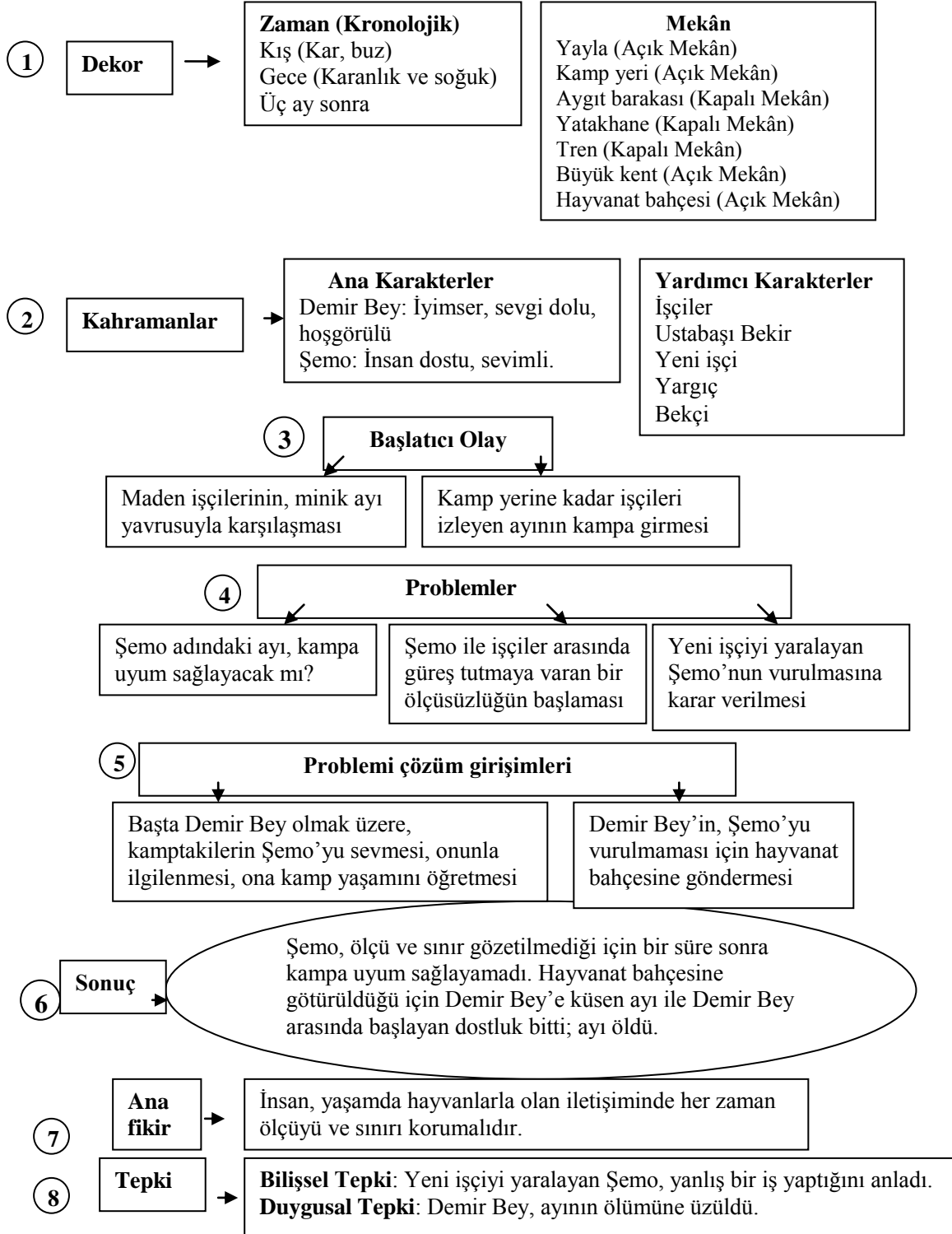
3. KIR GEZİSİ*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

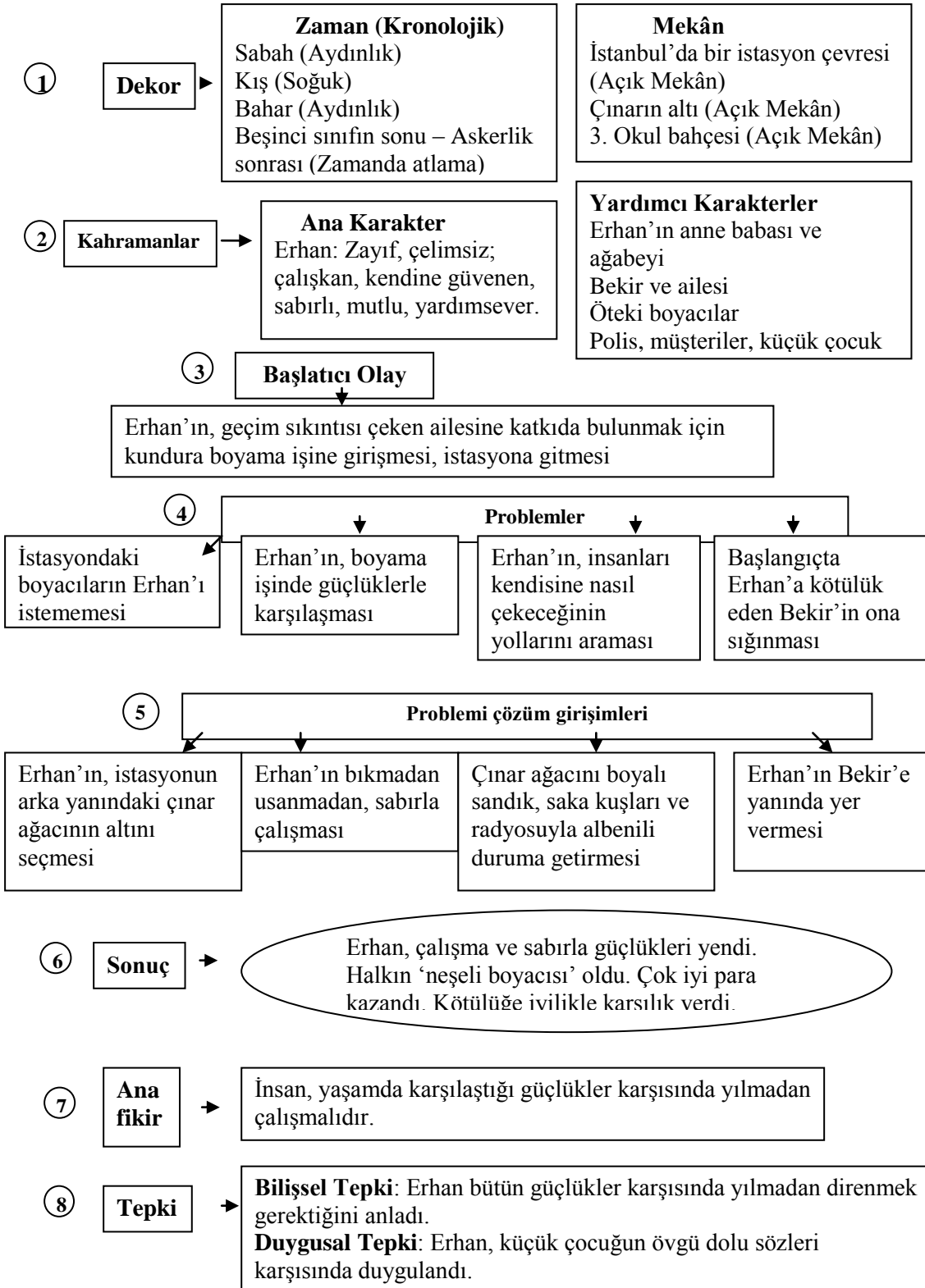
4. KÜSKÜN AYIÇIK*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

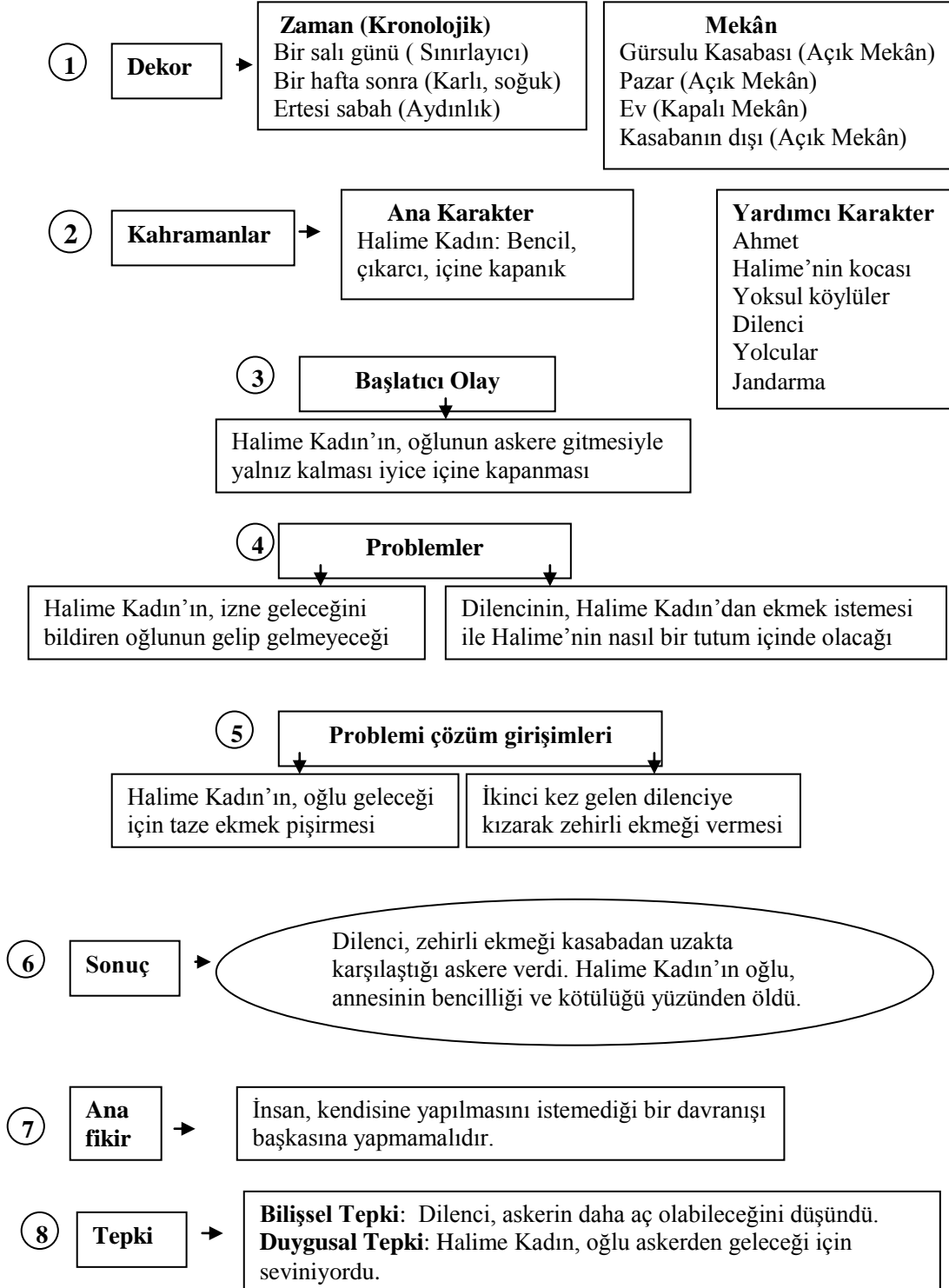
5. NEŞELİ BOYACI*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

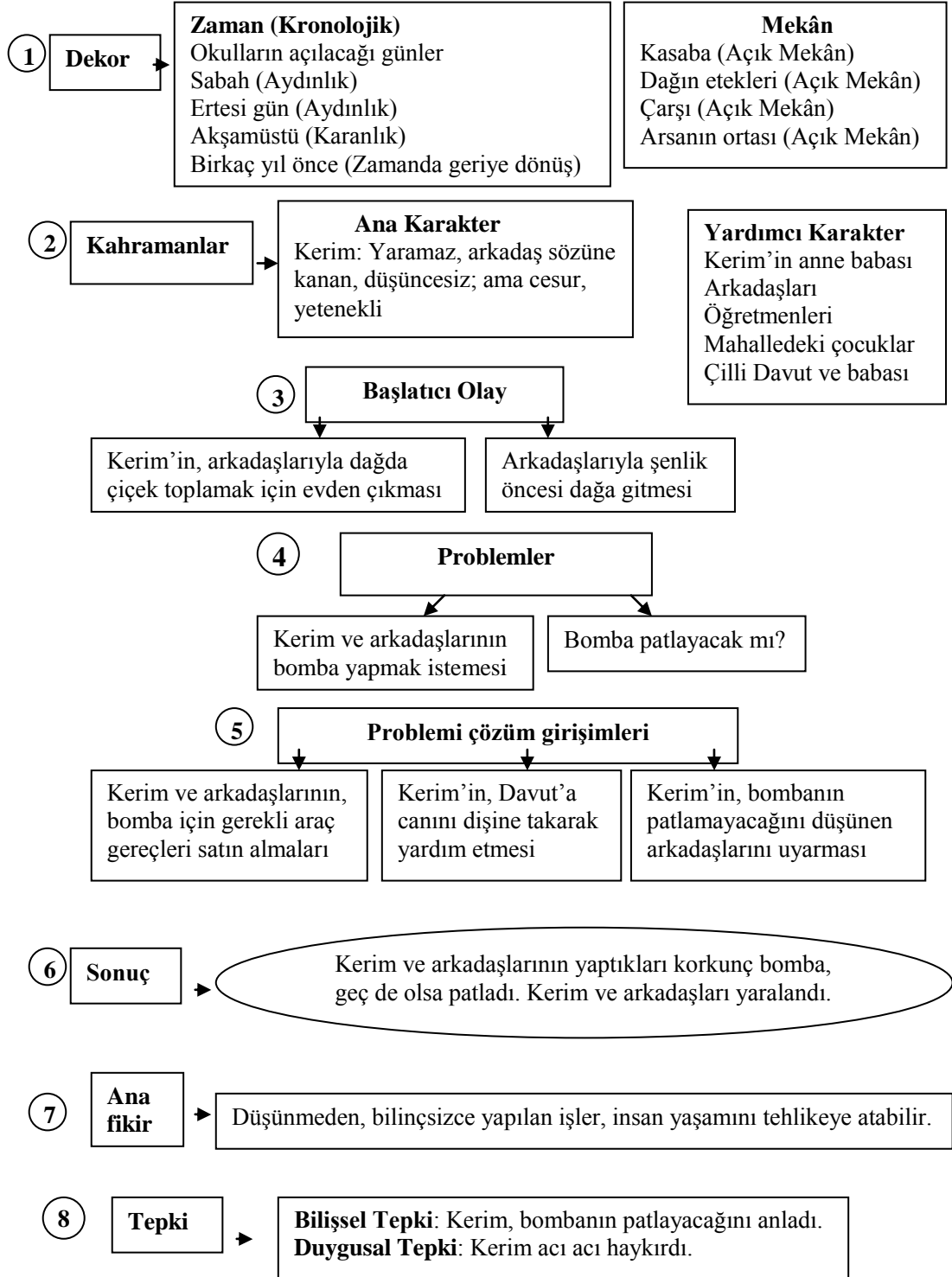
6. SICAK EKMEK*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

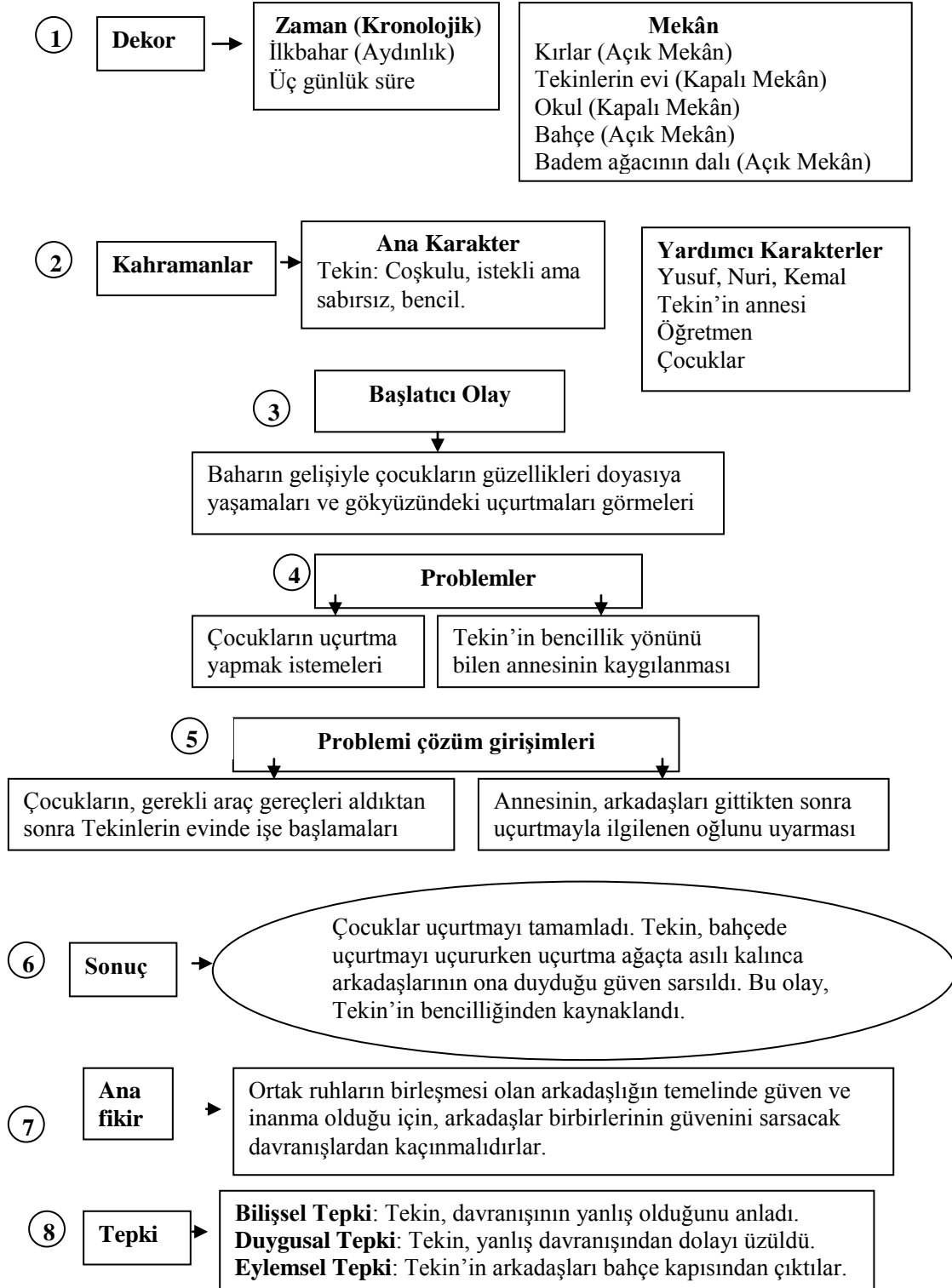
7. ŞENLİK GÜNÜ*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

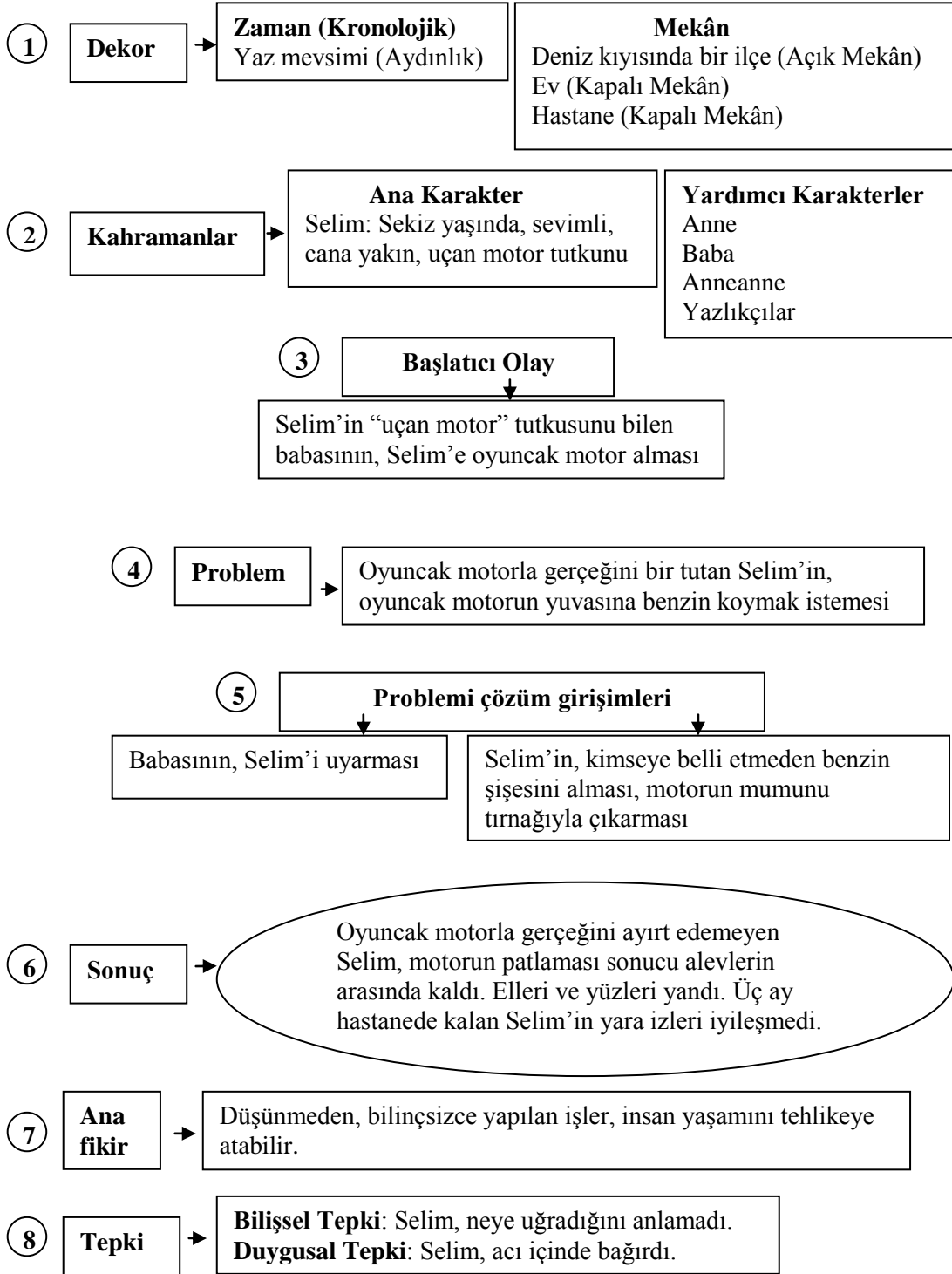
8. UÇURTMA*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

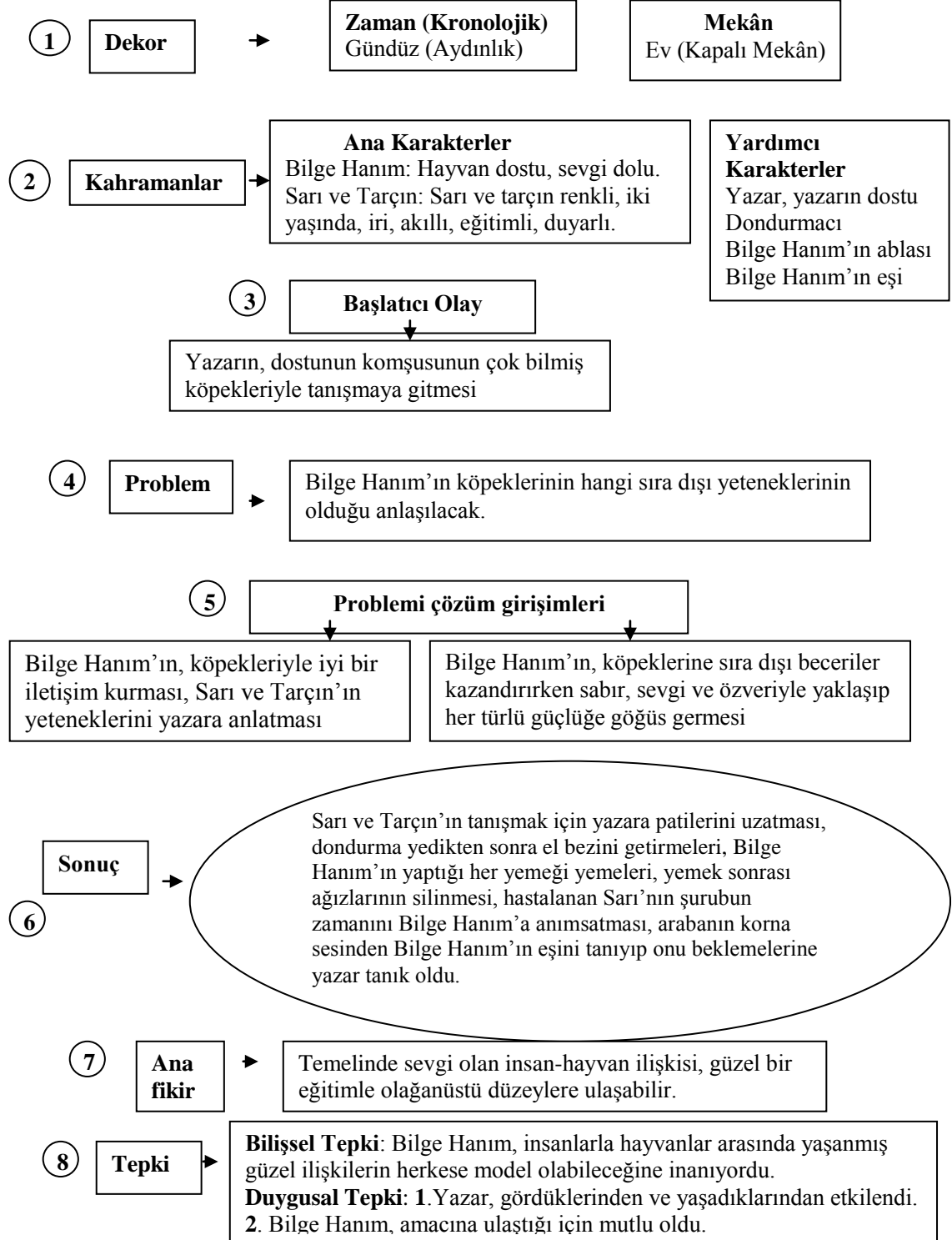
9. UÇAN MOTOR*

* Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

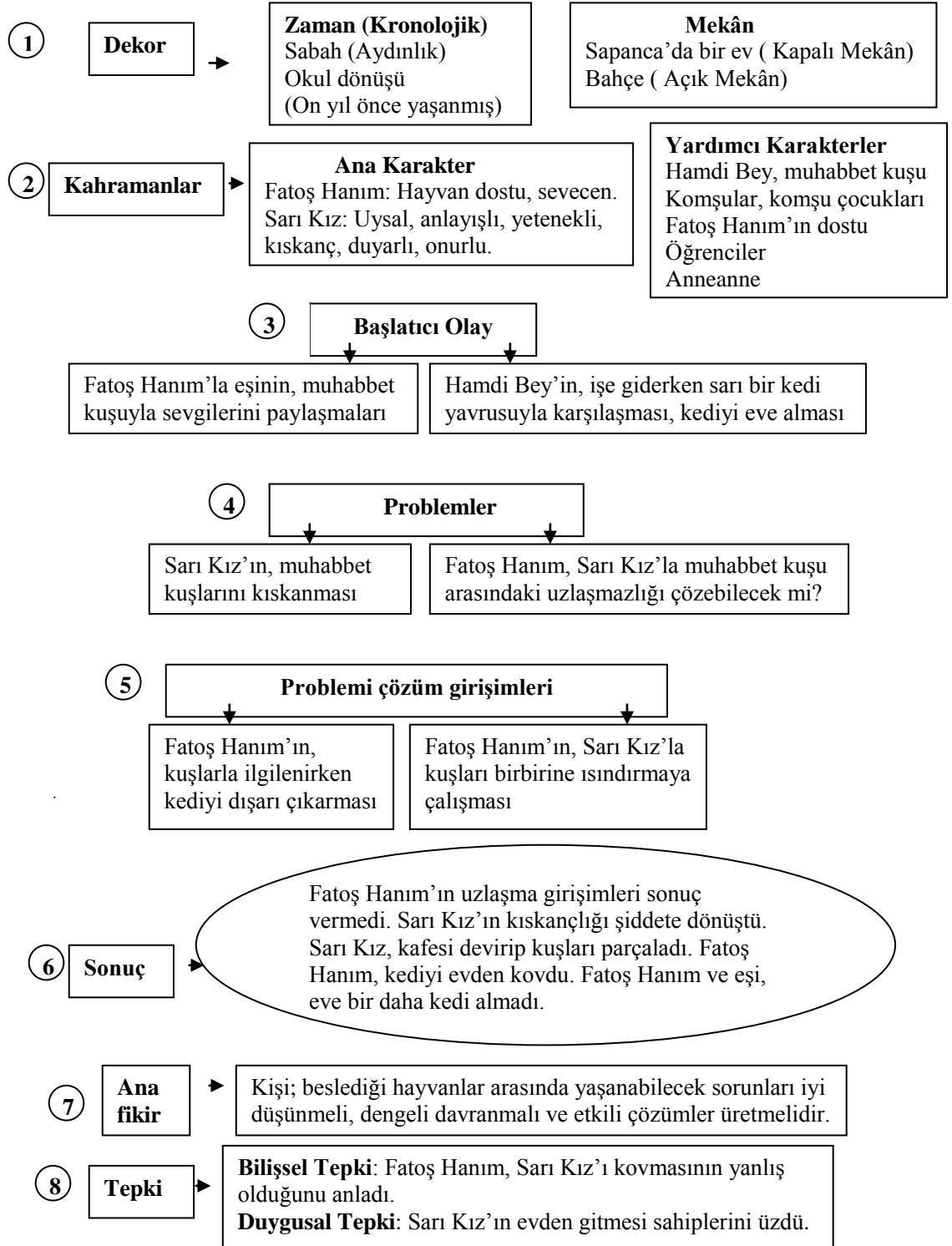
10. ÇOK BİLMİŞ KÖPEKLER*

* Gözlemci anlatıcının bakış açısıyla kurgulanmıştır.

Turkish Studies

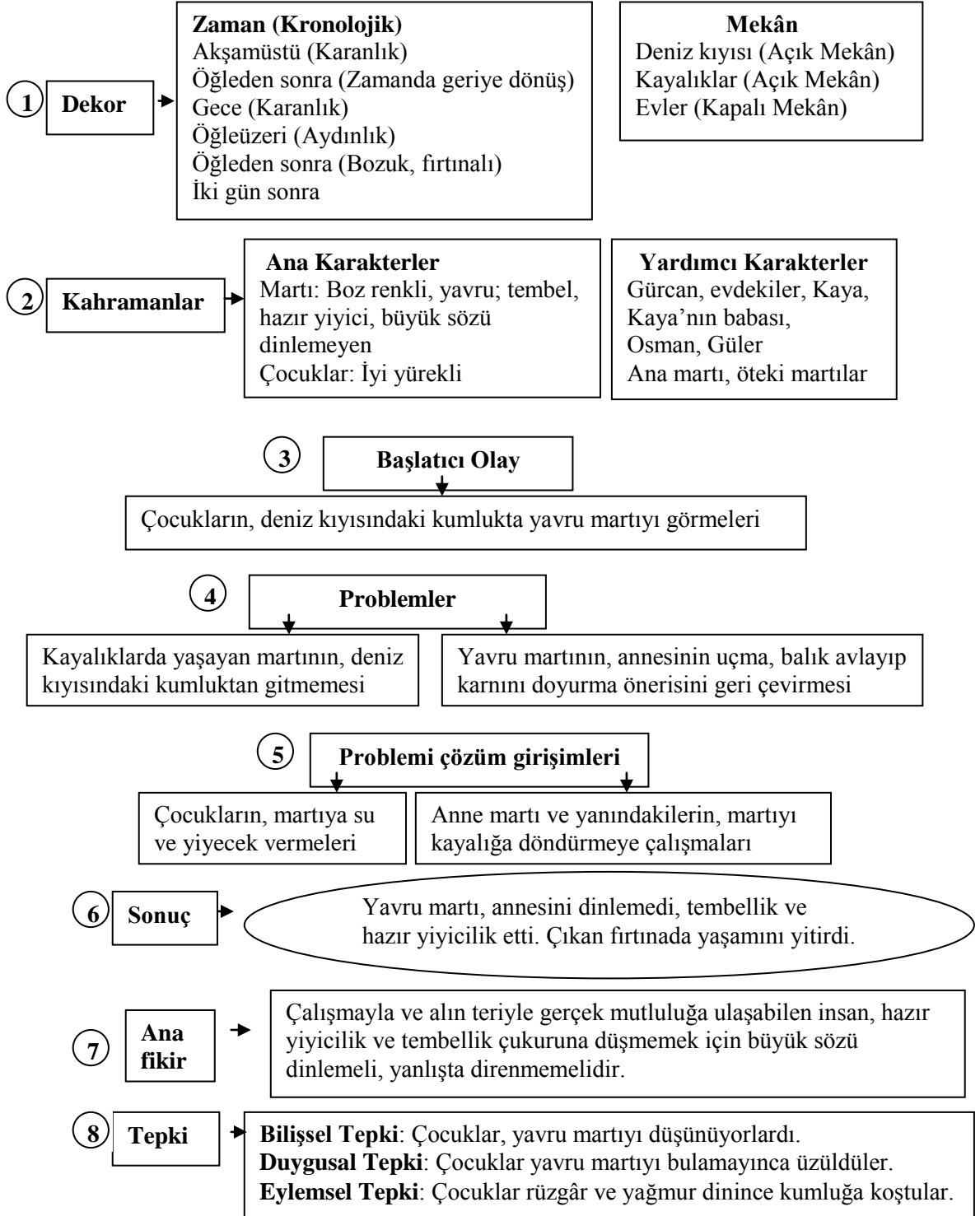
11. SARI KIZ*

* Gözlemci anlatıcının bakış açısıyla kurgulanmıştır.

Turkish Studies

12. KUMLUKTAKİ YAVRU MARTI*

*Bu öykü, hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği ile kurgulanmıştır.

Turkish Studies

Bulgular ve Yorum

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde olaylar aşamalı bir biçimde gelişmektedir. Mantıklı, akıcı, birbirini izleyen olayların yer aldığı öykülerde hareket unsuru ön plandadır. Yazar, konuları yapılandırırken olay ve çatışmaları kullanmıştır. Öykülerdeki olaylar, çocuğun gerçek yaşamından izler taşımakta, ona, insana özgü duyarlık ve güzele karşı beğeni oluşturma olanağı sunmaktadır.

Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Sağlam bir kurgu gücünün zengin içerikli dil dağarcığıyla birleştiği öykülerin giriş bölümlerinde zaman ve mekân öğeleri (dekor), kahramanlar (ana karakter, yardımcı karakterler) tanıtılmıştır. Problemin (çatışma) çerçevesi çizilerek okuyucu, öykü metnine motive edilmiştir. Öykülerin gelişme bölümlerinde problem ve problemin unsurları ortaya konulmuş, karakterlere ilişkin daha çok bilgi verilmiştir. Bu bölümde okuyucu, kendi özellikleriyle karakterin özelliklerini karşılaştırarak onu ideal bir tip olarak benimsemekte ya da benimsememektedir. Söz gelimi *“Azat Kuşu”* öyküsünde İdris, *“Gökçen Kız Çeşmesi”*nde Gökçen Kız, *“Neşeli Boyacı”*da Erhan, *“Yağmurla Gelen Barış”*ta Duran, *“Sen Herkesi Sev”*de Barış okuyucunun ideal bir kişi olarak benimseyebileceği, özdeşim kurabileceği kişilerdir. Buna karşılık *“Kır Gezisi”*nde Hakkı, *“İpek'in Doğumünü”*nde İpek, *“Bilge'nin Sevinci”*nde Bilge ve *“Yalancı Çocuk”*ta Erdinç, çocuk okuyucunun benimsemeyeceği tutumlar içinde olan kişilerdir.

Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinin sonuç bölümlerinde problem ya da problemler, kahramanların girişimleriyle çözüme kavuşturulmaktadır. Bu bölüm, okuyucunun duygusal ve zihinsel açıdan rahatladığı bölümdür. Çünkü okuyucu, olayların akışı içerisinde, özellikle gelişme bölümünde, duygusal ve zihinsel olarak etkilenmekte ve bu etkilenme, herhangi bir sonuca bağlanmadığı için onu rahatsız etmektedir. İşte bu bölümde rahatsızlığın kaynağı, ortadan kaldırılmaktadır. Bununla birlikte *“Köylü Güneşe Aldandı”* ve *“Şerif'in Balıkları”* öykülerinde problemlerin tam olarak çözüme kavuşmadığı görülmektedir. *“Köylü Güneşe Aldandı”* öyküsünde bahar güneşine aldanarak okula paltosuz giden Sevinç, okul dönüşü yağmura tutulur ve hastalanır. Bir hafta boyunca evde yatakta kalan Sevinç'in canı sıkılır. Anneanesi de Sevinç'e can sıkıntısını gidermek, bahar güneşi ile ilgili tutumunun değişmesini sağlamak için bahar güneşine aldanıp pişman olan bir adamın öyküsünü anlatır. Bu öykünün sonuç bölümünde Sevinç'in bahar güneşi ile ilgili tutumunun değişip değişmediği belli olmamıştır. *“Şerif'in Balıkları”* öyküsünde annesiyle köyden kente gelen Şerif, kent yaşamını ve denizi görünce büyülenir. Kentte kaldıkları odada sıkılan Şerif, balık tutmak için annesiyle deniz kıyısına gider. Oltacıdan oltalar kiralar, balık tutmaya başlar, tuttuğu balıkları da kese kâğıdına koyar. Bu sırada dedesine denizle ilgili sorular soran meraklı Feza, denizin dibinde akıntı olduğuna bir türlü inanmaz. Dedesi de balıkların olduğu kese kâğıdını denize atarak torununu akıntının olduğuna inandırmak ister. Ne var ki Feza'nın akıntının varlığına inanıp inanmadığı belli olmamıştır.

Çocuk öykülerinde karakterin kendi içinde, karakterler arası, karakter ile toplum arasında ve karakter ile doğa arasında olmak üzere dört tür çatışma görülmektedir. Söz gelimi *“Azat Kuşu”* öyküsünde ana karakter İdris, pazar yerinde gördüğü kuşun satılık olduğunu öğrenince onu satın alıp beslemekle özgürlüğüne kavuşturmak arasında ikilem yaşıyor. Kaldığı han odasında kuşu beslemesine izin vermeyeceklerini düşünüyor. Kuşu satın alıp göğe salıverdikten bir hafta sonra pazar yerinde ikinci kez karşılaştığı kuşunun kendisini aldattığını anlayınca kararlılıkla olayın üzerine gidiyor. Görüldüğü gibi İdris, kendi içinde, içinde yaşadığı toplumla ve kuşçu çocukla çatışmaktadır. Yazar, olay dizisinde değişik türde çatışmalara yer vererek kurguyu renklendirmekte, tekdüzelikten kurtarmakta, okuyucunun ilgi ve merakını artırmaktadır. Dayıoğlu, çocuk öykülerinde özellikle karakterin öteki karakter ya da karakterlerle çatışmasına daha çok yer vermiştir. Ana karakterin iç çatışması yaşadığı öyküler; *“Azat Kuşu”*, *“Gökçen Kız Çeşmesi”*, *“Leylek Karda Kaldı”*, *“İpek'in Doğumünü”*, *“Neşeli Boyacı”*, *“Can Matematiği Sevmiyordu”*, *“Cem Sağını Solunu Bilmiyordu”*, *“Cengiz'in Yeni Arkadaşları”*, *“Yağmurla Gelen Barış”*tır. Yazarın karakter-toplum çatışmasına yer verdiği öyküler; *“Azat Kuşu”*, *“Gökçen Kız Çeşmesi”*, *“Leylek Karda Kaldı”*, *“Yakup'un Oğlağı”*,

Turkish Studies

“Çınarın Yaprakları”, “Küskün Ayıcık”, “Tarla Faresi ile Ev Faresi”, “Bilge'nin Sevinci”, “Şerif'in Balıkları” ve “Açıkgöz”dür. Karakterin doğayla çatışma yaşadığı öyküler ise “Leylek Karda Kaldı” ve “Yağmurla Gelen Barış”tır.

Çocuk öykülerinde karakterler karşılaştığı engelleri ortadan kaldırma uğraşı vermekte, bıkmadan ve usanmadan engellerle savaşmaktadır. Örneğin “Gökçen Kız Çeşmesi”nde ana karakter Gökçen Kız, sakatlığını düşünüp dertlenir, bezginlik ve umutsuzluk yaşar. Buğday saplarından süs eşyaları örmeyi küçükken ninesinden öğrenen Gökçen Kız, onun “Ayakların yoksa ellerin var. Bir şeyler yap. Çevrene yararlı olmaya çalış.” (Dayıoğlu, 2006: 29) sözünü anımsar, annesinin harmandan getirdiği buğday saplarıyla el işi yapmaya istekle başlar. Gökçen Kız, çalışma ve üretme yoluyla bezginlikten ve umutsuzluktan kurtulur. Görüldüğü gibi, ana karakter, engelli bir kişi bile olsa, yaşadığı engelleri savaşıarak aşmıştır. Burada yazarın karakter olarak özellikle engelli birini seçmesi oldukça anlamlıdır.

Çocuk öykülerinde problemin ya da problemlerin çözülmekte olduğu en heyecanlı nokta olan “doruk” yer almaktadır. Söz gelimi “Azat Kuşu”nda ana karakter İdris'in aldatma yoluyla kuş satan çocuğu dinleyip ona doğrulukla çalışmayı önerdikten sonra kuşçun İdris'in sözlerini benimsemeye başladığı an doruktur.

Gülten Dayıoğlu, çocuk öykülerinde zaman olarak en çok gündüzü (sabah, öğlen vakti, öğleye doğru, öğleden sonra, ikindiye doğru) tercih etmiştir. Gündüze ilişkin kavramların sayısı 47'dir. Yazar, akşamı (akşamüstü, gece) 29 kez kullanmıştır. Çocuk öykülerinde mevsimlerden yaza 16 kez, ilkbahara 13 kez, kışa 6 kez, sonbahara 5 kez yer vermiştir. Dayıoğlu, okul yaşamıyla ilgili zaman dilimlerini (okulların açılış kapanış günleri, okul dönüşü, diploma töreninden bir gün önce, yaz tatili) 14 kez kullanmıştır. Öykülerde olayların bir saat ile birkaç gün arasında 11 kez, 1 hafta ile birkaç aylık süre arasında 12 kez geçtiği görülmektedir. Yazarın özellikle gündüzü, mevsimlerden ilkbaharı ve yazı, okul yaşamıyla ilgili kavramları öykülerinde sıkça kullanması ile hedef kitle olarak seçtiği 8-10 yaş çocuklarının özellikleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü bu dönem çocuklarının eğilimleri içten dışa doğrudur. Çocuklar bu dönemde bir gruba katılmak, grubun parçası olmak isterler. Bu nedenle zamanlarını dışarıda, aydınlık ortamlarda, akran gruplarıyla geçirmek isterler.

Dayıoğlu, çocuklar için yazdığı öykülerinde en çok açık mekânları tercih etmiştir. Öykülerde 154 kez açık mekân, 92 kez kapalı mekân adları geçmektedir. Köy, kasaba, kent, bahçe, kır, sokak, kuru gibi açık mekânlara karşılık; ev, okul, apartman, hastane, dükkân gibi kapalı mekânlara yer verilmiştir. Yazarın açık mekânları yeğlemesi, dünyaya bakışı, olumlu bir dünya görüşüyle açıklanabileceği gibi hedef kitlenin yaş ve gelişim özellikleriyle de ilgilidir. Çünkü bu dönem çocukları, ev ve aile ortamından çok, doğal çevreyi keşfetme eğilimi içindedir.

Çocuk öykülerinde kullanılan zaman ve mekân öğeleri, hikâye elementlerini olumlu yönde etkilemektedir. Başka deyişle okuyucu, anlatılan ortamın karakterleri bazı noktalara yönlendireceğini tahmin edebilmektedir. Söz gelimi “Kır Gezisi” öyküsünde öğrenciler, kır hazırlığı yaparak okulun bahçesinde toplanıyorlar. Hakkı, dayısının Almanya'dan getirdiği çikolataları da çıkınına koyduğunu övünerek söylüyor. Turan ise çikolataların sıcakta eriyebileceğini, kendi başından böyle bir olayın geçtiğini anımsatarak Hakkı'yı uyarıyor. Ne var ki Hakkı, bu uyarıya kulak asmıyor. Öğretmen gezide uymaları gereken kuralları açıkladıktan sonra öğrenciler kıra ulaşıyorlar. Hakkı, kırdaki çıkını açtıktan sonra çikolata paketlerinden birini bulamıyor, bunu Turan'ın aldığını söyleyerek onu suçluyor. Bu öyküde okuyucu, zaman ve mekân öğelerinin karakterleri yönlendirdiğini sezgi yoluyla tahmin edebilir.

Çocuk öykülerinde bulunması gereken özelliklerin başında zaman ve mekân öğelerinin açık, gerçeğe uygun olarak, okuyucuda “güzel”e karşı duyarlık oluşturacak biçimde belirtilmesi gerekmektedir. **Gülten Dayıoğlu**, çocuk öykülerinde bu kurala özel bir önem göstermiştir. İnsan ve

Turkish Studies

yaşam gerçekliğini bütün doğallığıyla yansıttığı öykülerinde zaman ile insan, mekân ile insan ilişkisini başarıyla kurgulamıştır. Yazar, çocuk öykülerinde kısa bir zaman dilimi içinde geçen, akıcı, devingen olaylara yer vermiştir. Zaman ögesi, bir noktadan ileriye doğru geliştiği gibi, bulunulan noktadan geriye dönüşleri, zamanda atlamaları da içermektedir. Söz gelimi “*Korudaki Bebek*” öyküsü, ana karakter Ömer’in bebekliğinden üçüncü sınıfa kadar geçen süreyi, “*Neşeli Boyacı*” öyküsü ana karakter Erhan’ın beşinci sınıfın sonuyla askerlik sonrası dönemini, “Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı” öyküsü, ana karakter Hayri’nin okul çağından üniversiteye başlamasına kadar geçen süreyi içermektedir. Her üç öyküde de yazar, zamanda atlamayı kullanmıştır. “Şenlik Günü”nde okulların açılacağı günlerde başlayan olaylardan birkaç yıl öncesine gidilmektedir. “*Kumluktaki Yavru Martı*”da ise akşamüstü başlayan olaydan öğleden sonraya dönülmektedir. Görüldüğü gibi her iki öyküde de zamanda geriye dönüş tekniğine yer verilmiştir. Yazar, “*Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2*” adlı kitaplarındaki öykülerinde de zamanda geriye dönüşten yararlanmıştı.

Gülten Dayıoğlu, hedef kitlesi doğrudan doğruya çocuk olan öykülerinde kahramanları çoğunlukla çocuklardan seçmiştir. Bu çalışmada incelenen 67 öykünün 47’sinde yazar, hedef kitle olarak seçtiği 8-10 yaş çocuklarının neredeyse akran grubu sayılabilecek çocukları, ana karakter ya da yardımcı karakter olarak tercih etmiştir. Bu öykülerde çocuk kahramanlar, genellikle aile ortamında görülmektedir. Yazar, bu yolla, çocuğun yaşamında ailenin vazgeçilmez rolünü pekiştirmektedir. Geriye kalan 20 öyküde kahramanlar çocuk olmasa da çocuğun gerçek yaşamında yeri olan yakın çevresinde karşılaşılabileceği kişilerdir. Yazar, çocuk öykülerinde kahramanlar aracılığıyla hedef kitlede öncelikle insana özgü duyarlık oluşturmakta, çocuk okuyucunun empati ve özdeşim kurabileceği kişileri gerçek yaşamın birer temsilcisi olabilecek biçimde kurgulamaktadır. Kimi öykülerinde de kahramanları insan dışı varlıklar arasından seçerek okuyucuyu eğitmektedir.

Dayıoğlu’nun çocuk öykülerinde çocuk kahramanlar; fiziksel, ruhsal özellikleri, yaş ve gelişim özellikleri, düşünce ve davranış biçimi açılarından hedef kitlenin dikkatini ve ilgisini canlı tutabilecek düzeydedir. Başka deyişle kahramanlar, çocuğun yaşamına sevinç, korku, yalnızlık, sıkılganlık, kıskançlık gibi özelliklerine, doğup büyüdüğü kültürüne uygun davranmaktadır. Söz gelimi “*Arkadaş Edinmek Zor mu?*” öyküsünde ana karakter Okan, ablası Ayla’nın arkadaş çevresinin geniş olmasını içine sindirememekte, onu kıskanmaktadır. Çünkü kendisi arkadaş edinmemektedir. Bu kıskançlığını ablasının eve gelen arkadaşlarını bıkıtırarak gösteren ve ablasıyla tartışan Okan’a annesi, arkadaşlığın güzel bir duygu olduğunu, girişkenlik ve istekle gelişebileceğini söyler. Ablası da kendi yaşamından örnekler vererek Okan’ı arkadaşlığa özendirir. Görüldüğü gibi bu öyküde Okan, ablası ve annesi, hedef kitlenin dikkatini ve ilgisini çekebilecek etkinlikler içindedirler. Kahramanlar yaş ve gelişim düzeylerine uygun düşünce ve davranış biçimleri geliştirmektedir. Dayıoğlu’nun öykülerinde kahramanlar, genel anlamda gerçek yaşamın bir temsilcisi durumundadır.

“*Çocuk kitapları sevgi, dostluk, barış, arkadaşlık, iyilik, iyilikseverlik, yardımlaşma ve dayanışma, dürüstlük, özveri, araştırmacılık, kahramanlık, ırkçı olmayan ulusal onuru yüceltme gibi nitelikleri kavratıcı, benimsetici olmalıdır. Çocuk kitaplarında kine ve nefrete yer yoktur. Düşmanlık aşılardan konular, çocuk kitaplarında yer almamalıdır*” (Yurttaş, 1997: 60). Bu ölçütler ışığında düşünüldüğünde Gülten Dayıoğlu’nun, çocuk öykülerinde çocuğun gerçek yaşamına uygun konuları ele aldığı rahatlıkla söylenebilir.

Çocuk öykülerinde ele alınan başlıca konular şöyle sıralanabilir: Yakın ya da uzak çevrede yaşananlara karşı duyarlı ve sorumlu olma bilinci; insanı, hayvanı, doğayı, bitkileri sevmeye, aile bağlarının gücü, dürüstlikle çalışma ve üretme, güç durumunda kalan varlıklara yardım etme, özverili olma, anne, baba ve çocuk iletişimi, öğretmen-öğrenci ilişkileri, bencillik yerine paylaşma, arkadaşlık ve dostluk bağları, tehlikeli işlere girişmeme, yaşamın sürprizlere açık olması, kin ve nefret yerine sevgi ve barış, komşuluk, içtenlikli duyarlılık ve özveriyle gelişen insan-hayvan ilişkilerinde dengeli ve ölçülü olmanın gerekliliği, köy ve kent yaşamı, okumanın değeri, hoşgörülü olma.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

Yazar, çocuk öykülerinde ele aldığı konuları çocuğun ilgi ve gereksinimleriyle ilişkilendirmiş, çocuğa özgü yaşam durumları sunmuştur. Çocuğun bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve dil gelişimini doğrudan destekleyen konular, aynı zamanda okuyucunun kültürünü, yaşam deneyimini artırmaktadır. Yurttaş'a (1997: 60) göre "çocuk kitaplarında ele alınması gereken konular "sevgi" kaynağından beslenmelidir. Çünkü çocuk, sevgiyle büyümesi gereken varlıktır. Çocuk kitabı yazarları da öncelikle sevgi ustası olmalıdır." Bu açıdan bakıldığında, **Gülten Dayıoğlu**'nun çocuk öykülerinde ele aldığı konuların kaynağının sevgi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü yazar, öykülerinde insana ve yaşama ilişkin gerçekleri güzel, olumlu bir bakışla sunmakta, kin ve nefrete kesinlikle yer vermemektedir.

Dayıoğlu'nun çocuk öykülerindeki ana karakterler; bireye ve çevreye duyarlı, insan, hayvan, doğa sevgisiyle, yaşama sevinciyle dolu, dürüst, içten, yardımsever, ailesini ve yurdunu seven, hoşgörülü, acımayı bilen, özverili, çalışkan, üretken ve girişimci olmalarıyla dikkat çeken kişilerdir. Erdemli ve uygar insan özellikleri belirgin olan kahramanlar, okuyucunun ideal bir tip olarak benimseyebileceği kişilerdir. Bu nedenle yazarın çocuk öykülerinde kahramanlar, okuyucunun yeni deneyimler, yaşantılar kazanmalarını sağlayabilir. Fiziksel ve ruhsal özellikleri iyi geliştirilen kahramanlar, hedef kitlenin özdeşim kurabileceği kişiler olabilir. Örneğin "Gökçen Kız Çeşmesi"nde Gökçen Kız, "Sınıf Geçme Armağanı"nda Sinan'la Aykut, "Neşeli Boyacı"da Erhan, "Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı" öyküsünde Hayri, "Kara Kedinin Yavruları"nda Alev, "Cengiz'in Yeni Arkadaşları" öyküsünde Cengiz, "Yağmurla Gelen Barış"ta Duran, "İlginç Bir Leylek Öyküsü"nde Namık Bey, "Dut Kuşlarının Öyküsü"nde Hanife Kadın, "Sen Herkesi Sev" öyküsünde Barış başarılı biçimde kurgulanmış ya da tanıtılmış kişilerdir.

Gülten Dayıoğlu (2000: 534), çocuk kitaplarında eğitselliğin kaçınılmaz olduğuna inanan, toplumun ortak paydasını oluşturabilecek değerlerin eserlerde işlenmesi gerektiğini vurgulayan, eğitim yoluyla çocuğun yaşama sanatını öğrendiğini düşünen bir yazardır. Bununla birlikte yazar, çocuk kitaplarında eğitselliğin duyarlık ve sorumluluk gerektirdiğini savunmaktadır. Dayıoğlu, çocuk öykülerini bu duyarlık ve sorumlulukla oluşturmuş, temel kaygı olarak çocuğa göreliği, çocuk gerçekliğini benimsemiştir. Seçtiği hedef kitlenin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olan öykülerinde yazar, sunduğu iletilerle çocuk okuyucunun bilişsel, duyuşsal, devinışsel ve dil gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocuk öykülerinde sunduğu iletileri metnin içinde eriterek çocuğun yüreğine ve belleğine seslenmiştir. Bununla birlikte yazar, "Deli Bey", "Kara Kedi" ve "Sıcak Ekmek" öykülerinde iletileri doğrudan okuyucuya aktarmaktadır. Bu durum, kuşkusuz, çocuğu kitapla sağlıklı bir etkileşim içinde olmaktan alıkoymaktadır. Çünkü bu öykülerde çocuk; düşünen, tasarlayan, üreten değil sadece benimseyendir.

Yazarın 8-10 yaş çocuklarına seslenen öykülerinde sunduğu iletiler, okuyucunun gelişim özelliklerine, ulusal ve kültürel değerlerine, insan hak ve özgürlüklerine, Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları'nda (MEB, 2006: 1) belirtilen "Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseme, geliştirme; ailesini, vatanını, milletini sevmeye, daima yüceltmeye çalışma; beden, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe, karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip olma; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak" amaçlarına uygundur.

Öyküler; Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006: 4) yer alan şu temel ilkelere de uygundur:

"Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları, duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,

Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözüm üretmeleri,

Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri.”

Hikâye haritası yöntemine göre çözümlenen çocuk öykülerinde ana karakterler, olayla ilgili olarak bilişsel, duygusal ya da eylemsel olmak üzere davranışlar sergilemektedirler. Bazı öykülerde ana karakterler, tepkilerini açıkça belirtirler. Söz gelimi “*Sen Herkesi Sev*” öyküsünde, sevginin varlığı ve sınır tanımazlığı konusunda kuşkuya düşen Barış, yaşadıklarından sonra, sevgiye duyduğu inancı annesine açıkça söyler. Burada ana karakter, tepkisini açıkça dile getirmektedir. Öykülerdeki olayların ana karakterler açısından yarı yarıya mutlu veya mutsuz biçimde sona erdiği söylenebilir. Başka deyişle yazarın olumlu-olumsuz dengesini gözeterek hedef kitlenin değer evrenini geliştirdiğinden söz edilebilir.

Çocuk öykülerinin bol konuşmalı olması; canlı, renkli bir anlatımın seçilmesi son derece önemlidir. Bu açıdan bakıldığında, Gültен Dayıoğlu'nun çocuk öyküleri bol konuşmalıdır. Yazar, bütün öykülerde diyaloglara yer vermiştir. Dayıoğlu'nun diyalog sayısı 1-10 arasında 30 öyküsü, 11-19 arasında 22 öyküsü, 20-29 arasında 13 öyküsü, 30-39 arasında 1 öyküsü, 40-49 arasında 1 öyküsü bulunmaktadır. Diyalog sayısı en fazla olan üç öykü; “*Leylek Karda Kaldı*” (46), “*Annemin Salataları Ninemin Turpları*” (35) ve “*Kır Gezisi*” (29)'dir.

Gültен Dayıoğlu, çocukların güldürüye yatkınlığını, mizahtan hoşlandığını iyi bildiği için öykülerinde bu öğeyi ustalıkla kullanmıştır. Yazarın; “*Çınarın Yaprakları*”, “*Kara Kedi*”, “*Kaybolan Çocuk*”, “*Tosçu Kuzu*”, “*Gülünecek Bir Şey mi Var?*”, “*Anneler Yalan Söyler mi?*”, “*İkizler*”, “*Annemin Salataları Ninemin Turpları*”, “*Can Matematiği Sevmiyordu*”, “*Bilge'nin Sevinci*”, “*Haylaz Tay*”, “*Yalancı Çocuk*”, “*Hırsız Karga*”, “*Sen Herkesi Sev*”, “*Obur Çocuk*”, “*Leyleği Ayakta Görünce*” öykülerinde, okuyucuyu gülümseten, kimi zaman da düşündüren sahneler rahatlıkla bulunabilir.

Gültен Dayıoğlu'nun çocuk öykülerinden 3'ü (“*Korudaki Bebek*”, “*Hüseyin'in Kuzusu*”, “*Leylek Karda Kaldı*”), uzunluğu, sözcük sayısı yönünden öteki öykülerden ayrılmaktadır. Bu öyküler, ileriki yaşlardaki (9-10 yaş) çocuklara seslenmektedir. Geriye kalan öyküler ise uzunluk, çocuğun düzeyi, cümle türleri vb. açılardan birbirine yakın özelliktedir.

Çocuk okurun yaşam ve insan gerçekliğini tanıması, sanatçı duyarlığıyla ve dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış yaşam durumlarıyla mümkündür. Çocuk-kitap etkileşiminde sanatçının yaratıcı gücü, dili kullanmadaki başarısı önem taşıdığı gibi, görsel bir öge olarak resim de bu etkileşimde işlev görmektedir. Çünkü resimler, metnin anlamına estetik katkı sağlamaktadır. Sever (2003: 159), “*resmin, sanatçının dünyasında yarattığı içeriği görünür kılan bir öge olduğunu söyler. Resim, yalnızca kendi diliyle bir anlam dünyası yarattığı gibi, yazarın kurguladığı yaşam durumunu görselleştirir. Çocuk kitaplarında görsel bir öge olarak önemli bir işlevi yerine getiren resimler,*

metinle birlikte düşünüldüğünde anlamı tamamlamakta, açıklamakta, bazen de metne yeni anlamlar katmaktadır."

Dayıoğlu'nun çocuk öykülerindeki resimlere estetik bir anlam kurma aracı olarak bakıldığında şunlar söylenebilir: Resimler, genel anlamda metnin anlamını açıklamakta, süslemektedir. Bütün öykülerde en az bir ya da birkaç resim yer almaktadır. Bu resimler, hedef kitlenin ilgisini çekebilecek özelliktedir. Ne var ki "*Deli Bey*" (s. 8), "*Neşeli Boyacı*" (s. 24), "*Sıcak Ekmek*" (s. 11), "*Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1*" (s. 43) ve "*Yaşanmış Hayvan Öyküleri 2*" (s. 66)'de yer alan resimlerin uygunluğu tartışılabilir.

SONUÇ

Gülten Dayıoğlu, hedef kitlesi 8-10 yaş çocukları olan öykülerinde çocuk duyarlılığını, çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerini benimsemiş bir yazar olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, yazarın 8-10 yaş çocukları için yazdığı 12 öykü kitabında yer alan 67 öykü, Türkçe derslerinin vazgeçilmez metinleri arasında yer alan öykülerin öğretimine önemli katkılar sunan bir yöntemle, "hikâye haritası" yöntemiyle çözümlenmiştir. Hikâye haritası yöntemine göre çözümlenen çocuk öykülerine ilişkin şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çocuk öyküleri, okuyucunun "alımlama"sını, başka deyişle metni kendi beklentileriyle de ilişkilendirerek kavramasını geliştirebilecek nitelikte ve özgünlüktedir.

Gülten Dayıoğlu'nun hedef kitlesi 8-10 yaş çocukları olan öykülerinin hikâye haritası yoluyla çözümlenmesinin Türkçe öğretimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü bu yöntemle okuyucu; yapılandırmacı bir anlayışla gerekli ve gereksiz bilgileri ayırt edebilir, öyküyü anımsama, kendi bakış açısıyla üretme, çıkarım yapma ve anlam kurmada etkin bir rol üstlenebilir. Bu konuda Akyol (2006: 159), şunları söylemektedir:

"Hikâye haritası; hikâyenin kavranması açısından çocuklara yardımcı olmaktadır. Çocuğun haritalama yeteneğini geliştirir. Çocuk düzenli bilgilerle zihnine yerleştirdiği olayları daha iyi hatırlar. Çocukları aktif olarak derse katma açısından iyi bir yoldur. Harita yarım bırakılıp çocuklara tamamlatılabilir. Çocuk soru sormayı ve cevaplamayı öğrenir. Kim, ne, ne zaman, nasıl soruları sorulup cevaplanır. Grup olarak çalışma yapılabilir. Hikâye yazmak, taslak oluşturmak için kullanılabilir. Çocuk, oluşturulan bu düzenli ve ilgili çerçeveyi kullanarak daha kolay bir şekilde hikâyenin elementlerini belirler. Yeniden anlatımı kolaylaştırır ve bu da anlamayı olumlu yönde etkiler. Özetlemeye yardımcı olur. Okunanların ve dinlenenlerin görselleştirilmesine katkı sağlar.

Sonuç olarak hikâye haritası yöntemiyle metinlerin daha etkili bir şekilde öğretilebileceğini söyleyebiliriz. Çünkü bu yöntem, önemli ve önemsiz bilgileri ayırt etmede, öğrencileri önemli unsurlar üzerinde yoğunlaştırmaya yöneltmede, etkili katılımı sağlamada, bilgileri düzenli bir şekilde uzun süreli hafızaya yerleştirmede, ön bilgileri aktif hâle getirmede, ileriye dönük tahminler yapmada ve metinler arası okumada oldukça etkilidir."

Bununla birlikte hikâye haritası yönteminde "bakış açısı ve anlatıcı" unsurunun bulunmayışı üzerinde durulmalıdır. Çünkü metin çözümlemede bakış açısı ve anlatıcının varlığı çok önemlidir. Bu çalışmada hikâye haritası yöntemine bu unsurlar eklenmiştir. **Gülten Dayıoğlu**, *Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1-2* adlı kitaplarındaki 14 öykünün dışında

kalan 53 öykünün 52'sinde hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcısı, 1'inde ("Hayri Kiraz Fidanına Bağlanmıştı") ise gözlemci bakış açısı ve anlatıcısı kullanmıştır.

Çocuk edebiyatının kapısını araladığı günden bu yana çocuklar için yazan ve üreten **Gülten Dayıoğlu**'nun çocuk öyküleri, hedef kitlenin çok yönlü gelişmesine yardımcı olabilecek nitelikte ve özgünlüktedir. Hikâye haritası yöntemi, bu öykülerin çözümlenmesinde ve dört temel dil becerisinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) gelişiminde yararlı olabilecektir. Öyküler çözümlenirken hikâye haritası yöntemi kullanılmış, bu sayede metin elementleri en somut biçimde tespit edilebilmiş, öykü metninin yapısının görsellerle desteklenmesiyle metinlere yalınlık, duruluk ve işlevsellik kazandırılmıştır.

KAYNAKÇA

Yazarın İncelenen Öykü Kitapları (İnceleme Sırasına Göre)

- DAYIOĞLU, Gülten (2006a) **Azat Kuşu**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006b) **Deli Bey**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006c) **Kır Gezisi**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006ç) **Küskün Ayıcık**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006d) **Neşeli Boyacı**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006e) **Sıcak Ekmek**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006f) **Şenlik Günü**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006g) **Uçurtma**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006ğ) **Uçan Motor**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006h) **Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006ı) **Yaşanmış Hayvan Öyküleri 2**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
 DAYIOĞLU, Gülten (2006i) **Kumluktaki Yavru Martı**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKYOL, Hayati (2006). **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Kök Yayıncılık.
 BOZDAĞ, Fahrettin (2000) "*Çocuk Kitaplarında Metin, Dil ve Resimleme İlişkisi*", **1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları**, (Editör: Sedat Sever) Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
 COŞKUN, Eyyup (2007). "*Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi*". **İlköğretimde Türkçe Öğretimi** (Editörler: Ahmet Kırkılıç ve Hayati Akyol). Ankara: Pegem A Yayıncılık. ss. 233-279.
 DAYIOĞLU, Gülten (2000), "*Çocuk Kitaplarında Eğitsellik*", **1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
 DEMİRAY, Kemal (1958), **Türkçe Çocuk Edebiyatı**, İstanbul: Maarif Basımevi.

GÖKÇE, Bekir (2008). **Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerin Türkçeye Katkısı**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006), (6,7,8. Sınıflar) Ankara: MEB Yayınları.

KIBRIS, İbrahim (2000), **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Eylül Kitap ve Yayın Evi.

OĞUZKAN, A. Ferhan (2001), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Anı Yayıncılık.

SEVER, Sedat (2003), **Çocuk ve Edebiyat**, Ankara: Kök Yayıncılık.

YURTTAŞ, Hüseyin (1997), "*Çocuk ve Kitap*" **Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu**, Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını.